

Nr 38

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § strafflagen, m. m.

Genom en den 29 april 1960 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 158, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

1) Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § strafflagen

Härigenom förordnas, att 10 kap. 11 § strafflagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

11 §.

Tager man lös den som är anhållen, häktad eller fånge eller eljest för annat än sjukvård eller *skydds-
uppfostran* berövad friheten eller främjar annorledes hans flykt, dömes för främjande av flykt till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Är brottet att anse som ringa, vare straffet böter eller fängelse.

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Tager man lös den som är anhållen, häktad eller fånge eller eljest för annat än sjukvård eller *vård enligt barnavårdslagen* berövad friheten eller främjar annorledes hans flykt, dömes för främjande av flykt till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Är brottet att anse som ringa, vare straffet böter eller fängelse.

Försök straffes — — — — kap. stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

¹ Senaste lydelse se SFS 1948: 448.

2) Förslag

till

Lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff

Härigenom förordnas, att 9 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

9 §.

Där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän *alkoholistanstalt* eller tvångsarbetsanstalt eller för *skyddsufffostran* i *skola tillhörande barna- och ungdomsvården* eller där någon frivilligt ingått å allmän *alkoholistanstalt* och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten ett år, vare beslut om förvandling som dessförinnan meddelats förfallet; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän *vårdanstalt för alkoholmissbrukare* eller tvångsarbetsanstalt eller för *samhällsvård i ungdomsvårdsskola* eller där någon frivilligt ingått å allmän *vårdanstalt för alkoholmissbrukare* och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten ett år, vare beslut om förvandling som dessförinnan meddelats förfallet; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

¹ Senaste lydelse se SFS 1952: 314.

3) Förslag

till

**Lag angående ändrad lydelse av 2 och 8 §§ lagen den 19 maj 1944 (nr 215)
om eftergift av åtal mot vissa underåriga**

Härigenom förordnas, att 2 och 8 §§ lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

2 §.

Eftergift av åtal må äga rum, om den underåriga omhändertages för *skyddsuppfostran* eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att härigenom vad som är lämpligast för hans tillrättaförande vidtages, eller

om brottet är ringa och det uppenbarligen skett av okynne eller förhastande.

Åtal skall — — — — —

8 §.

Angående eftergift av åtal mot den som dömts till *tvångsuppfostran* eller ungdomsfängelse eller som för *skyddsuppfostran* intagits i *skyddshem* eller *allmän uppfostringsanstalt* eller som intagits å allmän *alkoholistanstalt* finnes särskilt stadgat.

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Eftergift av åtal må äga rum, om den underåriga omhändertages för *samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen* eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att härigenom vad som är lämpligast för hans tillrättaförande vidtages, eller

om brottet är ringa och det uppenbarligen skett av okynne eller förhastande.

allmän synpunkt.

8 §.

Angående eftergift av åtal mot den som dömts till ungdomsfängelse eller som för *samhällsvård inskrivits vid ungdomsvårdsskola* eller som intagits å allmän *vårdanstalt för alkoholmissbrukare* finnes särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

¹ Senaste lydelse av 2 § se SFS 1952: 790.

4) Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 december 1952 (nr 789) med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 30 december 1952 med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

1 §.

Är tilltalad i sådan ålder att *skyddsuppfostran* kan förekomma och övertygas han om brott som kan medföra fängelse eller straffarbete, må rätten, i stället för att döma till straff för brottet eller, därest han övertygas jämväl om annat brott, för brotten gemensamt, efter hörande av barnavårdsnämnd överlämna åt nämnden att vidtaga åtgärd för hans omhändertagande för *skyddsuppfostran*. Beträffande den som är elev i *skola tillhörande barna- och ungdomsvården* skall vad nu sagts om barnavårdsnämnd i stället gälla skolans styrelse.

Vad i — — — — — stycket sägs.

Bestämmelsen i — — — — — eller författning.

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Är tilltalad i sådan ålder att *samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen* kan förekomma och övertygas han om brott som kan medföra fängelse eller straffarbete, må rätten, i stället för att döma till straff för brottet eller, därest han övertygas jämväl om annat brott, för brotten gemensamt, efter hörande av barnavårdsnämnd överlämna åt nämnden att vidtaga åtgärd för hans omhändertagande för *sådan vård*. Beträffande den som är elev *vid ungdomsvårdsskola* skall vad nu sagts om barnavårdsnämnd i stället gälla skolans styrelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

5) Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 20 december 1946 (nr 862) med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 20 december 1946 med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

4 §.

Förekommer i mål mot underårig anledning att döma till frihetsstraff eller förvaring eller att meddela villkorligt anstånd med straffs ådömande eller att överlämna åt barnavårdsnämnd eller skolstyrelse att vidtaga åtgärd för hans omhändertagande för *skyddsuppfostran*, böra för tjänstgöring i nämnd företrädesvis anlitas nämndemän med insikt och erfarenhet i vård och fostran av ungdom.

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Förekommer i mål mot underårig anledning att döma till frihetsstraff eller förvaring eller att meddela villkorligt anstånd med straffs ådömande eller att överlämna åt barnavårdsnämnd eller skolstyrelse att vidtaga åtgärd för hans omhändertagande för *samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen*, böra för tjänstgöring i nämnd företrädesvis anlitas nämndemän med insikt och erfarenhet i vård och fostran av ungdom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

I propositionen föreslås vissa av den nya barnavårdslagen föranledda, huvudsakligen formella ändringar i strafflagstiftningen.

Vid remissen till lagrådet har *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, rörande de särskilda ändringsförslagen anfört följande.

Ändring i strafflagen

I 10 kap. 11 § strafflagen stadgas straff för främjande av flykt. Stadgandet avser den som är anhållen, häktad eller fånge eller eljest för annat än sjukvård eller skyddsuppfostran berövad friheten. Som redan nämnts motsvaras skyddsuppfostran i den nya barnavårdslagen av samhällsvård enligt

¹ Senaste lydelse se SFS 1958: 9.

29 §. Undantaget från tillämpningsområdet för ifrågavarande stadgande i strafflagen bör emellertid utsträckas att även omfatta utredningsfallen. De som omhändertages för utredning skall nämligen behandlas på principiellt samma sätt som de för samhällsvård omhändertagna. Har omhändertagandet föranletts av den unges eget beteende, skall han sålunda i båda fallen kunna intagas i ungdomsvårdsskola eller annan anstalt, där han kan kvarhållas mot sin vilja. Den nya barnavårdslagen innehåller liksom gällande lag en särskild straffbestämmelse för det fall att någon hjälper en omhändertagen att rymma. Denna bestämmelse avser såväl de för utredning som de för samhällsvård omhändertagna. Då det inte torde vara påkallat att i lagtexten särskilt ange de olika fallen — det kan erinras om att uttrycket »sjukvård» här brukas i vidsträckt bemärkelse och bl. a. omfattar alkoholistvård — synes det lämpligast att utbyta ordet »skyddsuppfostran» mot ett uttryck som täcker hela området. I enlighet med den terminologi, som använts i det till lagrådet remitterade förslaget till brottsbalk, vill jag föreslå uttrycket »vård enligt barnavårdslagen». Härmed avses då att från tillämpningsområdet undantaga alla, som omhändertagits av barnavårdsnämnd och placerats på sådant sätt att de kan anses vara berövade friheten. Stadgandet kommer däremot i fortsättningen liksom hittills att bli tillämpligt beträffande den som av polismyndighet tagits i preliminärt förvar i avbidan på beslut av barnavårdsnämnd (33 § nya barnavårdslagen, motsvarande 31 § 3 st. 1924 års lag).

Ändring i lagen om verkställighet av bötesstraff

Den allmänna regeln om förvandling av obetalda böter är underkastad olika inskränkningar. Undantag gäller bl. a. enligt 9 § lagen om verkställighet av bötesstraff för vissa fall, där förvandlingsstraffet skulle komma att konkurrera med annan frihetsberövande åtgärd. Dessa undantag avser de fall, »där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt eller för skyddsuppfostran i skola tillhörande barn- och ungdomsvården eller där någon frivilligt ingått å allmän alkoholistanstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten ett år». Det synes vara lämpligt att i förevarande sammanhang anpassa stadgandets terminologi till den nya barnavårdslagen. Samtidigt bör lagtexten också jämkas med hänsyn till att lagen om nykterhetsvård använder benämningen »allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare» i stället för den i den tidigare alkoholistlagen brukade benämningen »allmän alkoholistanstalt».

Som redan berörts har det avsetts, att den som på grund av eget beteende omhändertages för utredning skall kunna intagas i ungdomsvårdsskola. Det kan möjligen ifrågasättas, huruvida icke även sådan intagning bör hindra bötesförvandling. Med hänsyn till att det här gäller ett kortvarigt och allenast provisoriskt frihetsberövande anser jag dock inte att det bör ha sådan verkan.

Ändring i lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga

Genom lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga har stadgandet i 5 kap. 1 § strafflagen om den s. k. straffmyndighetsåldern kompletterats med bestämmelser som medger åtalseftergift under vissa förutsättningar för brott begånget av någon som är mellan 15 och 18 år. För att 1944 års lag skall vara tillämplig krävs, att brottet kan medföra svårare straff än böter. Åtalseftergift kan enligt 2 § äga rum bl. a. om den underårige omhändertages för skyddsuppfostran eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att härigenom vad som är lämpligast för hans tillrättaförande vidtages. De åtgärder — förutom skyddsuppfostran — som ifrågakommer enligt gällande barnavårdslag är förmaning till föräldrarna och varning till den unge, anvisande av arbete, bostad och utbildning, eventuellt i anstalt upprättad till stöd för hemuppfostran. Samtliga dessa åtgärder kan förenas med övervakning. Den nya barnavårdslagen medger motsvarande förebyggande åtgärder men därjämte har åtgärdssystemet byggts ut med hjälpåtgärder, innefattande råd och stöd, samt nya former av föreskrifter rörande den underåriges levnadsförhållanden, varav särskilt märkes förbud att använda rusdrycker eller narkotiska medel samt föreskrift om förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar. Nyheterna på detta område synes inte behöva föranleda ändring i 2 § förevarande lag. I detta lagrum bör därför annan ändring inte göras än att ordet »skyddsuppfostran» utbytes mot »samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen».

I 8 § av 1944 års lag har intagits erinran om särskilda bestämmelser angående åtalsprövning i annan lagstiftning. Med hänvisningen avses lagen om tvångsuppfostran, lagen om ungdomsfängelse, barnavårdslagen och alkoholistlagen. Stadgandet torde i förevarande sammanhang böra jämkas med hänsyn till att lagen om tvångsuppfostran år 1947 upphävts samt till den ändrade terminologien i den nya barnavårdslagen och lagen om nykterhetsvård.

Ändring i lagen med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig

Genom 1 § 1952 års lag med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig har domstol såsom redan berörts fått möjlighet att i stället för att döma till straff överlämna en tilltalad för skyddsuppfostran. Förutsättningarna är, att den tilltalade är i sådan ålder att skyddsuppfostran kan förekomma samt att han övertygas om brott som kan medföra fängelse eller straffarbete. Stadgandet äger samband med principen, att när det gäller anstaltsvård för lagöverträdare under 18 år, vården skall äga rum i barnavårdens regi och inte i kriminalvårdens. Denna princip har kommit till ut-

tryck genom att i lagens 2 § upptagits ett förbud mot att, där ej särskilda skäl föreligger, döma den som ej fyllt 18 år till fängelse, straffarbete eller förvaring. Skyddsuppfostran behöver i dessa fall dock inte alltid innebära anstaltsvård. I 35 § 1 mom. gällande barnavårdsdrag är visserligen huvudregeln, att den som omhändertagits på grund av sitt eget beteende skall intagas i ungdomsvårdsskola, men denna regel är inte ovillkorlig. Den omhändertagne kan i stället överlämnas till bl. a. enskilt hem, om sådant anses lämpligare för honom och våda för andras sedliga utveckling icke kan befaras uppkomma därigenom. I detta avseende innefattar den nya barnavårdslagen den ändringen, att vård i enskilt hem skall komma i fråga i första hand oavsett den omhändertagnes ålder och anledningen till omhändertagandet. Samtidigt lämnas dock den anvisningen att den vårdform skall väljas som med hänsyn till den omhändertagnes ålder, utveckling och egenskaper får anses bäst främja hans väl och tillgodose behovet av uppsikt över honom. Den ändring av behandlingsreglerna som sålunda beslutats behöver enligt min mening ej föranleda någon ändring i sak av 1952 års lag. I denna bör därför inte vidtagas annan ändring än som betingas av att skyddsuppfostran i den nya barnavårdslagen motsvaras av samhällsvård enligt 29 §.

Ändring i lagen med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig

Enligt 4 § lagen den 20 december 1946 med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig bör för tjänstgöring i nämnd i vissa fall företrädesvis anlitas nämndemän med insikt och erfarenhet i vård och fostran av ungdom. Bestämmelsen är tillämplig bl. a. i fall, där anledning förekommer att med stöd av 1952 års lag överlämna den tilltalade för skyddsuppfostran. Det torde vara lämpligt att anpassa även detta stadgande till terminologien i den nya barnavårdslagen. Härför erfordras endast att ordet »skyddsuppfostran» utbytes mot »samhällsvård».

Lagrådet

Lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 158, måtte av riksdagen bifallas.

Utskottet hemställer vidare, att detta utlåtande måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Stockholm den 24 maj 1960

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Branting, Per Olofsson, Robert Johansson, Nyström, Per-Olof Hanson, fröken Mattson och herr Arvidson;

från andra kammaren: herrar Landgren, Hedqvist, Onsjö, Östrand, Fröding, Ekström i Björkvik och fru Kristensson.